

SERENADE

DOOR

J. SLAUERHOFF

A. A. M. STOLS

MAASTRICHT

TWEEDE DRUK

SERENADE

SERENADE

GEDICHTEN VAN

J. SLAUERHOFF

A.A.M. STOLS
MAASTRICHT & BRUSSEL
M.CM.XXXVIII

TOT MIJN ERFGENAAM

Volg niet den leergang van de filosofen,
Dit leidt tot ledigheid. En godsdienststichters
Zijn loochenaars. Geniet van schoone strophen,
Mijd als gevaar gezelschap van hun dichters.

Waarlijk, al deze lieden zijn gelijk:
Zij kunnen over werelden bevelen,
Bezitten paradijzen en kasteelen,
Maar niet op aarde. Stierf een hunner rijk?

Niet dat 'k hun invloed vrees: gij zijt mijn zoon.
Toch konden ze u begoochelen; zij schermen
Met woorden, zij bewijzen: vogelzwermen
Zijn schooner dan een landgoed of een kroon.

Denk niet Gods liefste engel is een vrouw:
Was zij Zijn liefste, Hij zou haar niet zenden.
Zweer haar in dronken nacht geen eeuwge trouw,
Gij zoudt uw eed den andren morgen schenden.

Houd haar niet langer dan zij u behaagt;
Dus tot geen bond geboeid, geen sleur besloten.
Grijp het geluk, en wordt gij weggevaagd,
Dan zij uw laatste zucht: „Genoeg genoten.”

DE VAGEBOND

Morgenwind wekt mij, blaadrend in den boom
Waaronder ik in droom lag met een vrouw
Zoo wulpsch als lieflijk, maar zelfs in dien droom,
Toch zeer kortstondig, bleef ik haar niet trouw.

De kim woei open. Ik was weer verheugd
En wiesch mijn warm gezicht in morgendauw.
Ik roofde een landmeisje haar melk en deugd
Met volle teugen, en had geen berouw.

Ik leef. Ik vrees alleen dat 't web van wegen
Dat zich al nauwer om de wereld spant,
Mij niet meer doorlaat naar het ver gelegen,
Steeds wenkend en steeds wijkend wonderland.

COMPLAINTE

Ik leefde ook liever monogaam,
Maar ben veroordeeld als nomade,
Tot geen gestagen echt bekwaam,
Steeds af te wijken van de paden

Door elk van wieg tot graf bewandeld,
Strak afgewend van 't boos instinct:
Hun ziel voor welvaart vlot verhandeld,
Hun drift verdrongen en verminkt.

't Geluk, dit smadelijk verdrag
Toch te vergeten bij een gade:
Een zacht licht in een triesten dag,
Des nachts een donkere genade,

Wordt duur gekocht ; die lieve lust
Groeit in een stadje vast en vaster,
Moet luisteren naar regel, rust,
Van klokgelui tot laf gelaster.

Ik zal wel heengaan op een nacht
Met stille trom : een desperado
Die smachtend zoekt als Eldorado
Een land nog niet in kaart gebracht.

Om, eindelijk door elk visioen
Verraden, mij te laten werven
Voor 't vreemdelingenlegioen,
Zoo eervol anoniem te sterven.

DE SCHALMEI

Zeven zonen had moeder :
Allen heetten Peter,
Behalve Wanjka die Iwan heette.

Allen konden werken :
Een was geitenhoeder,
Een vlocht sandalen,
Een zelfs bouwde kerken;
Maar Iwan die Wanjka heette
Wilde niet werken.

Op een steen in de zon gezeten
Bespeelde hij zijn schalmei.

„O, mijn lieve,
Mijn lustige,
Laat mij spelen
In de schaduw van mijn
Koele rustige vallei.
Laat andren werken,
Sandalen maken of kerken.
Wanjka heeft genoeg aan zijn schalmei.”

VOOR KINDEREN

I SCHEPPINGSVERHAAL

Gods kind had blokken in zijn boezelaar,
Waarmee het in de wolken had gespeeld.
Maar toen zij op wou bergen, moe, verveeld,
Zag ze in de doos en wist niet hoe ze daar

In passen moesten, keurig ingedeeld.
Want God was streng, maar sliep — dus geen gev
Zij liet ze vallen, zag er niet meer naar
Om en ging vlug naar een mooi engelbeeld.

De blokken vielen door een leeg heelal
En kwamen op een leege wereld, waar
Ze bleven zooals ze er heen geworpen.

De meeste sprongen stuk tot berg en dal;
En die heel bleven vormden hier en daar
De groote steden en de kleine dorpen.

II
DE DOODEN EN DE KINDEREN

Kom vaak bij ons. Jij die begint te leven
Verstaat ons 't best en bent het dichtste bij.
Een kerkhof vind je, evenals een wei,
Een plaats goed om te draven en te spelen.

Je praat met dingen die geen antwoord geven,
Die enkel lachen, stil, lang, als de zon,
En schaduwen als glimlachen doen zweven.
Ook grauwe steenen in een darte bron

Zijn oude watermannen van heel vroeger;
Zij moeten stilstaan en zij lachen goedig
Als je, schoenen en kousen in de hand,
Over hun hoofden springt naar de'overkant

Om tovenaars te zoeken in het woud.
Je gaat stil zitten op een dooden boom,
Wilt blijven kijken, maar slaap maakt je loom.
Dan komen wij en worden even oud.

III STERRENKIND

Een sterrennacht op de wereld geworpen,
In sneeuw begraven door den wind,
Houthakkers brachten naar hun verre dorpen
Als een gevonden schat het sterrenkind.

Zij dachten hun vrouwen gelukkig te maken
Omdat zijn mantel van zilver was,
Maar zij moesten hem voeden en bij hem waken
Als was hij een kind van hun eigen ras.

Den mantel konden zij niet verkoopen,
Geen zilversmid geloofde er aan;
De pope wou den vondeling niet doopen,
Dat heidenkind gevallen van de maan.

Geen timmerman wilde hem laten werken,
Dien teeren prins, wat had men er aan?
De kosters joegen hem uit hun kerken,
Het heidenkind dat peinzend stil bleef staan.

En op een nacht is hij weer verdwenen;
Het dorp telde vele kindren minder,
Terwijl opeens veel meer sterren schenen.
Het was zeven jaar geleden. En weer winter.

IV
KINDERVRAGE

In den hemel staan de sterren
Als de kudden in de verre
Somber overwolkte heide,
Waar zij grazend zich verspreiden
Voor 't verschiet.

Hoe komt het dat zij niet verdwalen?
Wel is Maan een strenge herder,
Maar de hond die ze, als ze verder
Gaan dan mag, terug moet halen,
Is er niet.

Waarom gaan ze dan niet zoeken
Uit den hemel, in de hoeken
Van 't heelal, wat zich daarachter
Mag verschuilen, waar geen wachter
Hun verbiedt?

Waarom zijn ze bang gehoorzaam,
Blijven ze in kudde' ervoor staan?
Als de maan met loome stralen
Hen toch wel niet in kan halen,
Waarom gaan ze dan niet dwalen,
Waarom niet?

TZIGANE

Ik wachtte van mijn uitverkoorne
Een hersenschim, een riddertaak:
Jacht op het hert met gouden hoornen,
Beleg van 't slot der duizend toornen,
Of een dolage ver en vaag —
Maar nimmer zoiets alledaagsch
Als zorg voor onzen eerstgeboorne.

'k Geef niet mijn leven om verachte,
Gezeten welvaart te bereiken,
Ik wil het in rumoerge nachten
Op een valsche viool verstrijken,
Terwijl de morgen staat te wachten.

'n Publiek van snobs, veelkoppige draak
Van daadloos, radeloos egoïsme,
Razend met ik weet niet hoe vaak
Herhaalde ragtimes op te hitsen,
Is een verheven levenstaak.

De onvermoeide strijkstok zaagt,
't Gefolterd hout trilt aan mijn wang,
Een thema minder afgezaagd
Dan dat verwijt van jaren lang:
„Waarom heb je mijn hand gevraagd?“

Of men het een of 't ander doet :
In deugd zich oefnen, zich vereedlen,
Of voor wat veile have en goed
Zich daaglijks naarstig te verneedren,
Of met de wanhoop in het bloed
Zijn waardloos leven te verveedlen —
Daar is niet meer of minder moed
Voor noodig, het is al om 't even.

Goed, ik heb haar voorgoed onteerd,
Maar zij mijn liefde geëxploiteerd ;
Ik haar verlaten, zij mij getergd.
Wat is het laagst, wat is het ergst ? —
Nu laat mij alles ongedeerd.

PIERROT

De maan, volkomen rond,
Rijst in den nacht;
Soms kraken, op den grond,
Wat takken, zacht.

Pierrot beschaduw't in
Gepeins den witten muur;
't Is voor zijn eeuwge min
Weer 't bitterst uur.

Hij lokt een puren toon
Uit zijn gitaar,
Maar eindigt in een schoon
Vergeefs'ch gebaar.

Dan komt een fel moment
Van spijt en trots :
Hij zwaait zijn instrument
Als een strijdnoot.

Geen vijand wordt den helm
Op 't hoofd verplet,
Hij tuimelt, half bedwelmd,
In 't rozenbed.

Waar hij, in de' ochtendstond,
Huiwend ontwaakt,
Door vuchten meisjesmond
Licht aangeraakt.

Zij lacht, dus opgelet :
O, schande! op witten muur
Staat in zwart silhouet
Zijn droevige figuur,

Geknakt in zielsverdriet :
„Zoo was jij gisternacht.”
—„ O feeks! dat heb jij niet,
Maar Edgar Poe bedacht!

Duivelsche Violet,
'k Ben geen Black Cat,
Jij hebt in houtskool het
Visioen gezet.

Ik ben niet aan den drank,
Geen zwarte moord
Bevekt mijn ziel, die blank
Jou toebehoort.”

Zij zijn omstengeld dan
De rozen ingezonken,
Gevallen englen van
Verrukking dronken.

's Avonds maakt weer zijn spook
Den maneschijn onveilig,
Verzuchtend: „Liefde is rook
En de Smart heilig.”

HERFSTLIED

Donker bosch wordt grijs doorzichtig,
Verten komen dichterbij,
Rozen welken snel nabij
Muren, trillend, veeg en schichtig.

Naakte elfen trachten neevlen
Om haar huivrend lijf te trekken,
Met den val van 't loof verdreven
Naar des nachts bevroren plekken.

Het eertijds zachtmoedig meer
Dat haar spel en vlucht ontving,
Troost niet meer met spiegeling
Van hun schoon, vertwijfeld teer.

Even weet het hulploos riet
In zijn bevende geleedren
Van den stormloop naar 't verschiet
Wind tot toeven te verteedren.

Hoop is volgling van de vooglen
Die zich door de luchten reppen
Naar de milde wilde steppen
Die den stervling steeds ontgoochlen.

Heb ik niets meer te verwachten?
Uit dit land kan ik niet komen.
Mijn steeds trager dagen stroomen
Tusschen smalle, trotsche nachten.

Onherroepelijke balling
Op een kuststrook streng begrepen,
In voortdurende versmalling,
Starend naar verbrande schepen.

Wordt voorgoed mijn leven herfstdag?
Drijft het nimmer naar geluk?
Blijft het onveranderlijk
Dor? En ik ben nog geen dertig.

Nog ken ik, voorgoed verbannen,
In ontbering geen berusting.
Zwalkend als een overspannen
Zeil langs stormgestriemde kusten,

Klaag ik om mijn rustloos drijven,
Maar vrees in 't geheim de stilte
Die moet komen na den wilden
Zwerftocht – en wáár moet ik blijven?

CYTHÆRA

Heur liefde wist den dood te overvleuglen;
De Lethe stroomde haar toe met welkomstbloesems
Van golfjes, schuimend langs haar ongeduld.
Aan de overzijde toonden al de heuveln
Mollige contouren – evenals haar boezems,
Blank blootgesteld of half in waas verhuld.

Geland op 't eiland der liefkoozing speelden
Ze 't eeuwig treurspel voort in pastoralen,
't Koor of de beurtzang van haar liefde kweelden
Door nachtegalen benijde korallen;
Dolzinnig doorsprongen ze, dronken van weelde,
De webben der afgedane moralen.

Ze zochten, welbewust nu, 't prikkelend contrast :
De prille maagden, blanker dan albast,
Doken in donkerroode rozenbedden,
Brunetten omhelsden in helkristallen wedden.
Maar eindelijk was alle drift verbrast
En in geen roes haar vreugde meer te redden.

Geen slanke gondels meer, maar plompe pramen
Wachtten haar op aan 't morsig veer der Styx.
't Was of ineens haar weelden afscheid namen,
Doodstil, en onwellevend, zonder knicks.
Ritslingen werden welluidende namen,
Een vale schim iedre liefvallige dame.
Welke was deze? En die? Ach, allen nu X!

BEZINNING

Na den schrik en
Begenadiging,
Onder 't snikken
Van verzadiging,

Na de feesten
Van het vleesch
Keert de geest en
Rijst de vrees :

Deze extase
Keert niet weer.
't Licht doet dwaas en
't Leven zeer.

IN MIJN LEVEN...

In mijn leven, steeds uiteengerukt
Door de vlagen waar 'k aan blootsta,
Daar 'k niet kan hechten aan liefde en geluk
Die mij zullen drijven tot ik doodga,
Ontstaan soms plotsling enkle plekken
Van een stilte zoo onaangedaan,
Dat ik geloof in slaap te zijn gekomen
Bij de diepten waar geen onderstromen
Meer door 't eeuwig stilstaand water gaan.

STER

Een lange ingespannen blik
Hecht zich soms aan een sterke ster,
Die alleen staat en stralend ver,
Stil als een eeuwig oogenblik.
En 't leed dat nimmer zich kon wreken
Wordt sidderend, alsof het breken
Wil in een eindeloozen snik,
Maar weet terstond van geen verzachting
Der eenzaamheid, in de omnachting
Weer starrer, na dien milden schrik,
In 't graf van 't hart teruggeweken.

DE VOORPOST

Mijn belegerd leven lijkt soms een voorloopige
Vestiging voor een toekomstig rijk ;
Ik moet het houden, doe vaak wanhopige
Pogingen om ontijdig op te breken,
Als ik lijd aan 't heimwee naar de zalige streken
Die ik verdedig en zelf nooit bereik.

HUIVERING

Het leven verlangt steeds naar den dood.
Bemin je? Weet jij waar vandaan
Wij kwamen en waarheen wij gaan?
Neen? Nu, wat heeft dan blijven nood?

Ik breng je geen geluk, ik kom
Alleen vergeten in je schoot,
Moe van het reizen naar den dood
Die nader komt als ik niet kom.

Het vuur krimpt onder dunne korst,
Nauw sluit de kou van het heelal
Rondom de wereld, sluipt in elk dal.
Hoe kan ik rusten aan je borst?

DE OCHTENDZON

De flamboyants ontluiken groen en rood ;
Onder hun lommer zal de markt beginnen.
Wijdbeens gaand, balanceeren negerinnen
De vruchten op haar hoofd en van haar schoot.

In het goedkoop hotel van Boabdil
Blijven de blinden dicht, de gangen stil;
Alleen een boy gluurt door gescheurde deuren,
Maar ziet — het is te vroeg — nog niets gebeuren.

Eindelijk, aan 't hoogste raam rekt zich, nog loom en
Voor veertien jaar en een creoolsche, groot,
Dolorès, in 't halfdonker, schouderbloot,
En doet haar haren in den ochtend stroomen.

BIRDS IN THE NIGHT

Hij ging al in tot duisternis,
Maar zag naar de verlaten kim
Nog eenmaal om : haar zachte schim
In de verlichte vensternis.

Toen werd het verdergaan te zwaar,
Neer zonk hij op den natten berm
En zong voor 't allerlaatst tot haar
Een kleinen teedren liedrenzwerm,

En heeft een teeken nog gewacht.
Zij hebben haar niet meer bewogen
Dan vogels drijvend door den nacht
Aan hard-licht venster doodgevlogen.

VOOR DE VERRE PRINSES

Wij komen nooit meer saam:
De wereld drong zich tusschenbeiden.
Soms staan wij beiden 's nachts aan 't raam,
Maar andre sterren zien we in andre tijden.

Uw land is zoo ver van mijn land verwijderd:
Van licht tot verste duisternis – dat ik
Op vleuglen van verlangen rustloos reizend,
U zou begroeten met mijn stervenssnik.

Maar als het waar is dat door groote droomen
Het zwaarst verlangen over wordt gebracht
Tot op de verste ster: dan zal ik komen,
Dan zal ik komen, iedren nacht.

ARCADIA

Langzaam kleedt zij zich uit in het loover,
Rilt verrukt en verlangt een roover,
Denkt aan nimfen en faunen.

Nimfen die zich genotvol over-
Gaven aan faunen, naakt onder loover,
Begrijpsd door oude alraunen.

't Rimpelend water spiegelt haar week :
Met haar voetjes in de ondiepe beek
Voeren de golfjes guerilla.

Op een steen zit haar echtgenoot,
Ziet haar spelen, ergert zich dood
En zuigt op zijn manilla.

VERLEDEN

Ik denk aan 't eiland waar 'k niet meer zal komen :
– 't Is bijna niet uit zee te zien, zoo smal;
Het kleine dorp dat ik niet noemen zal
Ligt diep achter den dijk onder zijn boomen –

En aan de vrouw bij wie 'k niet meer zal komen :
Met haar lag ik één stormigen nacht tezaam,
De onrustige nachtwind rukte aan 't oude raam ;
Zij lag naast mij en mompelde een naam
Die 'k niet meer weet, maar draag in al mijn droomen.

AVOND

Het huis sliep achter zijn gesloten blinden,
Wij zaten samen op de kille bank,
De dag was als haar oude vader krank,
De blaren fluisterden met moede winden.

Moe van de geuren die zij moeten dragen
Van graven oud en rozen uitgebloeid,
Weemoedig vlagend door verwarde hagen
En 't armlijk loof dat om de zerken groeit.

Je hebt weinig gedacht en veel gezwegen
En stil de handen om mijn hoofd gelegd,
Zoo zeggend: „Ook de grootste liefde kan niet tegen
Den dood die niets ontziet en alles slecht.”

ZWANEZANG

Is 't waar dat ik, in langvervlogen dagen,
Geloofde in droomen en een dichter was?
Dat jonge meisjes met mijn verzen lagen
Zich te verzadigen, eenzaam in 't hooge gras?

Waarom wil geen mij, eenzaam nu, hergeven
Wat van de liefde, aan haar bloei verloren?
Nu ik verminderd ben, na zooveel leven
Nog zelfs niet zeggen kan: ik ben geboren.

Is de vervoering in haar opgegaan,
Die eens een weelde mij verwoestend was?
Ook de engelen die ijl en ver bestaan
Zijn onbereikbaar voor 't gebannen ras,

Dat ze verwekt heeft in verkeer met geesten
En in volmaakte schoonheid heen liet gaan,
Den goden tot genot. Zij zijn voor ons geweest, en
Nu gelukkig en zien ons niet aan.

SPLEEN

Laag hangt een groot en toch gering verdriet.
Het leven is wel mooi en ook wel leelijk.
Men kan elkaar liefhebben en ook niet.
'k Neem wat ik vind en wat ik heb, dat deel ik.

't Beteekent niets. Noemt regen op de wegen,
Seconde' in 't uur of dagen in de maand.
Waarom ga je niet dood? Daar is niets tegen.
Een stem, nooit zwijgend, steeds om stilte maant.

Ik wil wel geven, ik wil ook wel nemen,
Maar ik verlang te veel en ben niets waard.
De last van steeds aanzwellende problemen
Drukt mij en licht mij op, leeg en bezwaard.

Milde, meedoogenlooze Parcen, schikt me in de
Zinlooze weefsels... Ik kan niet kiezen.
'k Heb niets dan angst. Kan ik mij ooit verliezen,
Blijf ik onsterfelijk, steeds stikkende?

DE ARGELOOZEN

Aan alles onttrekken wij ons, niet aan 't verwijt
Dat we ontrouwen zijn en eervergeetnen ;
Maar kunnen wij ons vrijwillig keetnen
Waar zooveel verten wachten, zoo wijd ?

De nijveraars heeten ons dwazen, verblinden,
En voorspellen : het zal ons berouwen
Dat wij op zeeën en bosschen en winden
Als vrienden en eeuwige vreugden vertrouwen.

't Is waar dat wij roekloos de krachten verspillen
Waaruit zij een veilig leven maken ;
Zij noemen ons droomers, maar wij waken
Over andere belangen en willen

Ons niets dat wereldsch is laten verbergen
Zoover als de zeeën de landen kussen,
De gedaanteverwissling van planten, bergen
En de glanzen en geuren daartusschen

Mede te leven, gespannen te trillen,
Geen lichtflits, geen golfslag ons laten ontgaan,
Zoo van onze trage gestaltnis ontdaan
Dat we eindelijk in niets meer van hen verschillen.

De andren gelooven zich het leven te wijden,
Maar scheiden zich er, al wroetend, van af;
Zij denken zich lusthoven te bereiden,
Maar delven zich dagelijks dieper een graf.

Doch 't einde is hen licht: voor wanhoop gevoelloos
Maakt hen het gezin, in welks schoot zij sterven;
Ons wacht geen genademiddel: doelloos
Vergaan wij als wij niet meer kunnen zwerven

En kunnen nimmer vinden die even
Vaderlandsloos zijn om saam mee te wachten;
Wij komen misschien waar zij kort verbleven
Of gaan voorbij waar ze onzichtbaar smachten.

En dan wordt een stad ons toekomstig sterfoord
— In de woestijnen was het niet eenzamer —
Wij kunnen niet heen, denken daaglijks aan zelfmoord,
Maar veroudren in onverschillige kamer.

Vaak dwalen wij langs het aanlokkelijk water,
Waakzaam in een vaag ochtenduur,
Of hunkren met een kleumenden kater
Slapeloos bij een uitgaand vuur.

De dag verschrikt ons; van een terras
Slaan wij 't voorbijgaan wezenloos gade,
Als waren wij van een verloren ras;
Wij blaadren in boeken aan de kaden.

Soms schenkt in 't laatste van den avond
Het toeval ons nog een vage vrouw;
Wij nemen het met geluk niet zoo nauw,
Voor liefdestormen te zeer gehavend.

Van al het schoon, weleer zwervend verworven,
Kunnen wij niets aan 't hart zoo vast drukken
Dat de dood het ons niet kan ontrukken;
Lang voor zijn komst zijn wij steenarm gestorven.

HET EINDE

Nog zweven liedren op den wind
En gaan van mond tot mond,
Van ouder op kind.

Maar 't speeltuig ligt in 't stof geworpen
En hij die ze eraan ontlokte
Is nu een afgestompte, verstokte
Dronkaard geworden in de laatste dorpen.

Nog zweven liedren op den wind...

INHOUD

Tot mijn Erfgenaam	5
De Vagebond	6
Complainte	7
De Schalmei	9
Voor Kinderen	10
I. Scheppingsverhaal	10
II. De Dooden en de Kinderen	11
III. Sterrenkind	12
IV. Kindervrage.	13
Tzigane	14
Pierrot	16
Herfstlied	19
Cythæra	21
Bezinning	23
In mijn Leven	24
Ster	25
De Voorpost	26
Huivering	27
De Ochtendzon	28
Birds in the Night	29
Voor de Verre Prinses	30
Arcadia	31
Verleden	32
Avond	33
Zwanezang	34
Spleen	35
De Argeloozen	36
Het Einde.	39

VERANTWOORDING DER OPLAGE

AANTEEKENING

De eerste druk van 'Serenade' werd gezet uit de letter 'Romanée' en gedrukt door A.A.M. Stols als uitgave der Halcyon Pers in April 1930. De oplage van dezen druk bleef beperkt tot 10 exemplaren op Japansch papier (I-X) en 300 exemplaren op Hollandsch papier met eigen watermerk der Halcyon Pers, benevens enkele exemplaren op beide papiersorten, gemerkt P.E.

COLOPHON

Deze tweede druk van 'Serenade', gedichten van J. Slauerhoff, werd verzorgd door K. Lekkerkerker. Gezet uit de letter 'Lutetia' en gedrukt in Januari 1938 door A. A. M. Stols te Maastricht. Van dezen druk werden 10 exemplaren (genummerd I-X) gedrukt op geschept papier, welke niet in den handel zijn.

